

Wczoraj, dziś i jutro pedagogiki uniwersyteckiej w świetle twórczości Stefana Kunowskiego, red. Katarzyna Braun, Małgorzata Łobacz, Alina Rynio, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, ss. 540.

Ta monografia to pokłosie konferencji naukowej zorganizowanej przez dyrektorke Instytutu Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, prof. dr hab. Alinę Rynio, 15 grudnia 2009 r. W sposób szczególny konferencja była dedykowana instytutowym doktorantom i studentom.

Katolicki Uniwersytet Lubelski od początku swego powstania cieszył się autorytetem naukowym i moralnym uczonych, należących do elity intelektualnej i wyróżniających się niepospolitymi cechami osobowości. Prawdziwi mistrzowie w dziedzinie nauki, którą się zajmowali lub zajmują, zostali wspomniani w rozdziale pierwszym, pt. *Dawne i współczesne sylwetki uniwersyteckich pracowników naukowo-dydaktycznych*.

W tę problematykę wprowadza interesujący artykuł ks. Mariana Nowaka pt. *Wczoraj i dziś pedagogiki uniwersyteckiej*. Autor przypomina nadrzędną misję uniwersytetu, jaką winna być służba prawdzie i odniesienie się do Boga. Alina Rynio w artykule *Pedagogika uniwersytecka w życiu i twórczości profesora Stefana Kunowskiego* przedstawia heroiczną postawę profesora i jego liczne zasługi; Grażyna Karolewicz omawia osiągnięcia naukowe i renomę międzynarodową uczonych KUL okresu międzywojennego. Ukazuje ich jako prekursorów odnowy życia katolickiego w Polsce, czym imponowali, jacy byli gorliwi, autentyczni i jak podnosili kulturę w społeczeństwie. Niezwykle pracowitego, wyjątkowo zdolnego i energicznego organizatora ukazał Edward Walewander w artykule *Pedagogika uniwersytetu w życiu i działalności naukowej Zygmunta Bolesława Kukulskiego (1890-1944)*. Małgorzata Tomczyk w artykule *Autorytet nauczyciela akademickiego w twórczości o. Jacka Woronieckiego* przypomniała ogromne zaangażowanie naukowca w pracę dydaktyczną, optymalne opanowanie przez niego języka polskiego i sprawne posługiwanie się jego bogactwem. Ryszard Skrzyński w opracowaniu *Wybrane przykłady postaw i działań ukierunkowanych na przetrwanie oraz rozwój Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w latach 1944-1970* przedstawił sylwetki czterech rektorów wymienionych lat: ks. Antoniego Słomkowskiego, ks. Józefa Iwanickiego, ks. Mariana Józefa Rehowicza, ks. Wincentego Granata, ich heroizm, odwagę, ufność Bożej Opatrzności. Barbara Kiereś w artykule pt. *Klasyczna myśl wychowawcza w ujęciu dominikańskich mistrzów kształcenia uniwersyteckiego: J. Woroniecki, F. W. Bednarski, M. A. Krąpiec* przywołała myśli wymienionych autorów, akcentując aretologię J. Woronieckiego, na którego *Katolickiej etyce wychowawczej* wyrosły pokolenia Polaków, w tym prymas Stefan Wyszyński i papież Jan Paweł II. Z kolei F.W. Bednarskiego cechowała wnikliwość obserwacji, bliski kontakt z wychowanymi, doskonała znajomość realiów życia, troska o polską młodzież w kraju i na emigracji, doskonała znajomość dzieł Tomasza z Akwinu. Ewa Smółka w artykule

pt. *Przesłanie pedagogiczne profesor Teresy Kukołowicz* omówiła jej autorski program kształcenia studentów w ramach sekcji pedagogiki KUL. Podkreśliła preferowane przez nią wychowanie w rodzinie, otóż troska rodziców winna wyrażać się w rzeczywistej obecności w domu, podejmowaniu dialogu między członkami rodziny, motywowaniu do współodpowiedzialności, dbałości o wytworzenie wartościowej obyczajowości. Autorka zanalizowała teorie wychowania i samowychowanie, oceniając dorobek prof. Kukołowicz jako „odwagę wartościowania i tworzenia syntezy” (s. 113). Danuta Opozda w artykule *Pedagogika rodziny w uniwersyteckiej działalności księdza profesora Józefa Wilka* przypomniała jego działalność dydaktyczną. Ksiądz profesor w bezstresowym i liberalnym wychowaniu w rodzinie „widział zagrożenie kształtującej się osobowości dziecka i dla osiągnięcia pełni człowieczeństwa” (s. 127). Anna Szudra w artykule pt. *Trzy, cztery rzeczy najważniejsze u Wojciecha Chudego pedagogii godności* przypomina, iż ten uczony odznaczał się hartem ducha, afirmacją życia, konsekwencją, pomijał to, co nieistotne, wybierał to, co najważniejsze, zaangażowany był w pracę publicystyczną i popularyzatorską. Według niego reakcją na godność, zarówno swoją, jak i drugiego człowieka, jest miłość w najbardziej fundamentalnym znaczeniu – jako wola dawania”. Rozdział ten zamyka artykuł ks. Dariusza Marka Bondyra pt. *Kardynał Joseph Ratzinger – uczony i wykładowca*, konstatującego: „wszyscy są powołani do budowania swojego życia na fundamencie prawdy, a także zobowiązani do poznania prawdy o Bogu – źródle miłości, o sobie samym i swoim przeznaczeniu” (s. 142).

Rozdział drugi, pt. *Młodzież akademicka wczoraj i dziś* zawiera dziewięć artykułów. Najpierw Joanna Karczewska omówiła *Dojrzałość osobową celem wychowania młodzieży chrześcijańskiej w twórczości Stefana Kunowskiego*, przypominając, że kształtowanie uniwersalizmu chrześcijańskiego jest zadaniem katolickiego uniwersytetu, a „wychowawcy chrześcijańscy zobowiązani są do kształtowania katolickiego światopoglądu uniwersalistycznego” (s. 170). Piotr Paweł Gach przedstawił formację w Stowarzyszeniu Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”, którego celem było duchowe odrodzenie narodu i katolicyzmu, opieranie się na Ewangelii, wykorzystywanie zdobyczy nauki i kultury. Maria Chodkowska omówiła *Postawy studentów wobec wartości i autorytetów moralnych a medialny wizerunek uczelni wyższych*, mobilizując odbiorców do znalezienia odpowiedzi na pytanie: „[...] dlaczego młodzi ludzie, decydujący się na wybór zawodów odpowiedzialnych za chronienie wartości o największym społecznym znaczeniu, nierzadko przejawiają wobec tych wartości postawy negatywne” (s. 192). Stanisława Konefał w artykule *Służebna rola pedagogiki uniwersyteckiej w nauczaniu wychowującym współczesnej młodzieży akademickiej* podkreśla, by pedagogika uniwersytecka kształciła i nauczała w duchu wartości promujących integralny system wychowania osoby ludzkiej. Krzysztof Bieliński w opracowaniu *Młodzież akademicka wczoraj i dziś – oczekiwania i aspiracje Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu* twierdzi, że „uczelnia katolicka [...] powinna nauczyć liczenia się z Bogiem w każdej dziedzinie wiedzy i w każdej sytuacji” (s. 211). Anna Lendzion w artykule pt. *Credo zawodowe studentów pedagogiki* przytoczyła następujące wzorce osobowe wychowawcy: dojrzałość osobowa, orientacja życia na budowanie, szacunek i życzliwość wobec ludzi, współdziałanie z wychowankiem, roztropne podejmowanie decyzji, pokora, odwaga przyznania się

do popełnionych błędów, bycie wzorem osobowym, cierpliwość, wytrwałość, wyrozumiałość, konsekwencja, podejmowanie wychowania jako trudnej sztuki. Z kolei Katarzyna Braun przedstawia *Społeczne uczestnictwo studentów KUL na przykładzie zaangażowania w wolontariat*, stwierdzając, że przynosi ono pozytywne skutki w życiu studentów.

W rozdziale trzecim, pt. *Organizacja pracy na uniwersytecie i problematyka uniwersytetów katolickich* siedmiu autorów omówiło następujące zagadnienia: Wiesław Perdeus w *Nowym modelu zarządzania szkolnictwem wyższym i nowym modelu kariery akademickiej* uwypukla, że korzystnym zmianom musi towarzyszyć trwałe, tradycyjne rozumienie misji szkoły wyższej; Ewa Domagała-Zyśk w artykule: *Wczoraj i dziś międzynarodowej wymiany doświadczeń akademickich* wskazała uzasadnienia formy, osiągnięcia i wyzwania związane z internacjonalizacją kształcenia oraz dynamikę współpracy międzynarodowej Instytutu Pedagogiki KUL; Grzegorz Grzybek w artykule: *Wartość mądrości w pracy nauczyciela akademickiego* rozważania o mądrości poprzedził refleksją o specyfice pracy nauczyciela akademickiego; Adam Maj w opracowaniu: *Nauczyciel akademicki w uniwersytecie jako organizacji zarządzającej jakością* ukazał wyżej wymienione zagadnienie w aspekcie nauk o zarządzaniu; Antoni Dębiński w artykule *Społeczna misja uniwersytetów katolickich* po wprowadzeniu historycznym odniósł się do kwestii tożsamości uniwersytetu katolickiego, jego roli w edukacji i wychowaniu elit oraz zadań wobec kultury, zwłaszcza pośredniczenia w sakralizacji świata; Magdalena Parzyszek w referacie *Katolicki Uniwersytet Lubelski w posłudze Prymasa Tysiąclecia* przypomniała, że Prymas Polski widział „ogromną rolę uniwersytetu, którego zadaniem jest dźwigać człowieka wzwyż” (s. 318); Alina Rynio w *Misji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w perspektywie przesłania Jana Pawła II* ukazała priorytetowe cele i zadania uniwersytetów katolickich, ich funkcje wychowującą i formacyjną, konieczność przekazywania całej prawdy, integralnego wychowania, tworzenia wspólnot uniwersyteckich dających świadectwo żywego chrześcijaństwa oraz wnoszenia specyficznego wkładu Kościoła w życie społeczeństwa.

Rozdział czwarty, pt. *Wybrane zagadnienia kształcenia przyszłych pedagogów* zawiera dziewięć artykułów: Andrzeja Łuczyńskiego – *Rozwój i ocena pracowników naukowo-dydaktycznych w perspektywie awansu zawodowego*; Urszuli Czyżewskiej – *Permanentna autoedukacja pracowników naukowych i studentów wyzwaniem dla wymagań społeczeństwa wiedzy*; Ewy Walczak – *Reforma systemu oświaty jako czynnik zmian koncepcji kształcenia nauczycieli edukacji elementarnej*; Sylwii Grabczan – *Dialog w akademickim procesie kształcenia przyszłych nauczycieli*; Ewy Staropiętki-Kuny i Elżbiety Miterki – *Metoda projektów w kształceniu akademickim w aspekcie twórczej postawy studenta pedagogiki*; Marty Religi – *Podmiotowość w kształceniu pedagogów i nauczycieli*; Moniki Dawidowicz i Agnieszki Sobaszek – *Twórczy nauczyciel akademicki – z perspektywy doświadczeń KUL*; Elżbiety Jasińskiej – *Pytanie o tożsamość współczesnego pedagoga i nauczyciela* i Agaty Lorenc – *Formacja duchowa pedagoga chrześcijańskiego*, mający na celu wyeksponowanie wychowawczego znaczenia bogactwa życia wewnętrznego pedagogów chrześcijańskich oraz ich skuteczność oddziaływań pedagogicznych.

W rozdziale piątym, pt. *Aktualne wyzwania stojące przed dydaktyką uniwersytecką* możemy przeczytać rozważania dziesięciu autorów zachowujących rygor naukowej rzetelności i obiektywizmu. I tak Krystyna Chałas w artykule *Struktury treści dydaktycznych w procesie kształcenia pedagogów w świetle warstwicowej teorii rozwoju człowieka Stefana Kunowskiego* konstatuje, że inspiracją do budowania programów zintegrowanych jest teoria warstwicowa, a osoba studenta pedagogiki to podmiot dążący do poznawania rzeczywistości, samokształcenia, badania i tworzenia. Wiesław Wójcik w artykule *Współczesne wyzwania pedagogiki uniwersyteckiej – między naukami ścisłymi i naukami humanistycznymi* postuluje ideę nauczania, „mającą przewyższać współczesne sprzeczności kulturowe oraz pokonać fałszywy sojusz dogmatyzmu i relatywizmu” (s. 448) poprzez zaangażowanie różnych nauk. Ewa J. Urbanik w artykule *Introcepcja wartości Stefana Kunowskiego podstawą we współczesnym kształceniu pedagogów* stwierdza, że współczesny pedagog powinien być wyrazicielem prawdziwych wartości. Z kolei Piotr Magier w *Kształceniu uniwersyteckim jako przedmiocie dyskusji w pedagogice* uważa, że taka dyskusja ma charakter interdyscyplinarny, że w dyskursie o uniwersytecie istnieje stanowisko humanistyczne oraz pragmatyczne i dotyczy dwóch poziomów: postulatywnego oraz opisowego. Autor opowiada się za kształceniem na wskroś humanistycznym. Małgorzata Łobacz w artykule *Postulat kształcenia pedagogicznego dostrzegającego wartość każdej osoby ludzkiej* jako wyzwanie dla uniwersytetów uznaje wykształcenie u studentów dostrzegania wartości w każdym wychowanku. Dorota Bis w artykule *Dydaktyka uniwersytecka w kontekście wyzwań cybernetycznego społeczeństwa* uważa, że pracownicy naukowcy w formach i metodach nauczania winni uwzględniać Internet i stosować e-learning akademicki łącznie z systemem różnych form e-nauczania, a nade wszystko prowadzić badania naukowe „w duchu harmonii między nauką i wiarą” (s. 491). Marta Buk-Cegiełka i Katarzyna Gromek w artykule *Posiadane kompetencje pedagoga szkolnego i ich brak w zderzeniu z praktyką* omawiając kompetencje nauczycieli w świetle literatury, wykazały te, do których nie przygotowały studentów uczelnie. Katarzyna Ozóg w *Szkolnictwie wyższym w Stalowej Woli wobec wyzwań rynku pracy* wykazała, że stalowowolskie uczelnie kształcą w atrakcyjnych kierunkach i sprostają wyzwaniom rynku pracy.

Beata Jakimiuk w artykule *Europejskie Ramy Kwalifikacji narzędziem uczenia się przez całe życie* wyakcentowała konieczność edukacji permanentnej w celu zaadaptowania się „do życia w zmieniającym się świecie” (s. 521). Na koniec Monika Kapuścińska w opracowaniu *Kształcenie przyszłych nauczycieli i pedagogów na Wydziale Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli. Z tradycją w przyszłość* postulowała, żeby uczelnie kształcące nauczycieli i pedagogów przygotowywały ich również do realizacji zadań przyszłej pracy.

Na podstawie omawianego tomu okazuje się, że pedagogika katolicka, czerpiąc z bogatych tradycji rodzimych a także nauki światowej, ma sporo koncepcji badawczych i sugestii praktycznych. Najlepszym tego dowodem są wymienione teksty. Katolicko-naukowe środowisko lubelskie pokazało, że potrafi mieć inicjatywę. Warto odnotować problem wiodący, tj. skarbnicę „wskazań dotyczących aktualnych problemów, z jakimi boryka się polska i nie tylko polska pedagogika uniwersytecka” (Alina Rynio), a która jest ambitnym zadaniem dla historyków wychowania, dydaktyków,

pedeutologów, biografistów, pedagogów, filozofów itp. Możliwości zainteresowania i skupienia wysiłków badawczych tych przedstawicieli nauki w jego realizacji są duże. Wybór tematu więc aktualny, ze wszech miar słuszny, a konstrukcja książki pozwala na obszerne przedstawienie wyników prac badawczych i refleksji czterdziestu ośmiu autorów.

Pozwala to na zakreślenie tez badawczych i większą swobodę w ukazywaniu na podbudowie teorii praktycznych uwarunkowań, aczkolwiek opracowanie to nie pretenduje do pragmatycznych rozwiązań współczesnych problemów pedagogiki uniwersyteckiej, niemniej książka ta może służyć za wzór dla wszystkich następnych publikacji odnoszących się do praktycznego funkcjonowania tej dziedziny nauki.

W odczuciu recenzenta tom został przygotowany z pedanterią. Dużo w nim faktów, liczb, zestawień, są unikatowe zdjęcia oraz noty o autorach.

Małgorzata Kowalik
Publiczne Gimnazjum nr 1 w Polichnie